

ГЕТЬМ ДИНА
НАПРИКІНЦІ XVII
—
В ПЕРШІЙ
ПОЛОВИНІ XVIII
СТ.

ПОСИЛЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ЩОДО УКРАЇНИ

- Слід відмітити, що вже раніше всі українські справи вирішувались царським урядом за допомогою Малоросійського приказу, який проіснував з 1662 по 1722 рік при Посольському приказі в Москві.
- У 1708 р. під тиском царя гетьманом було обрано літнього **І. СКОРОПАДСЬКОГО (1708 – 1722)**.

РЕШЕТИЛІВСЬКІ СТАТТІ

- У липні 1709 р. І. Скоропадський подав на затвердження Петру І документ з 14 пунктів. Цей документ отримав назву РЕШЕТИЛІВСЬКИХ СТАТЕЙ.
- Цар не підтвердив права і вольності Української держави, пообіцявши зробити це в майбутньому (свого слова він так і не дотримав).
- Резюме Петра І було коротким і однозначним: «Українці й так мають з ласки царя стільки вольностей, як жоден народ у світі».

Наступ на українську автономію

Після цього розпочинається форсований наступ на українську автономію.

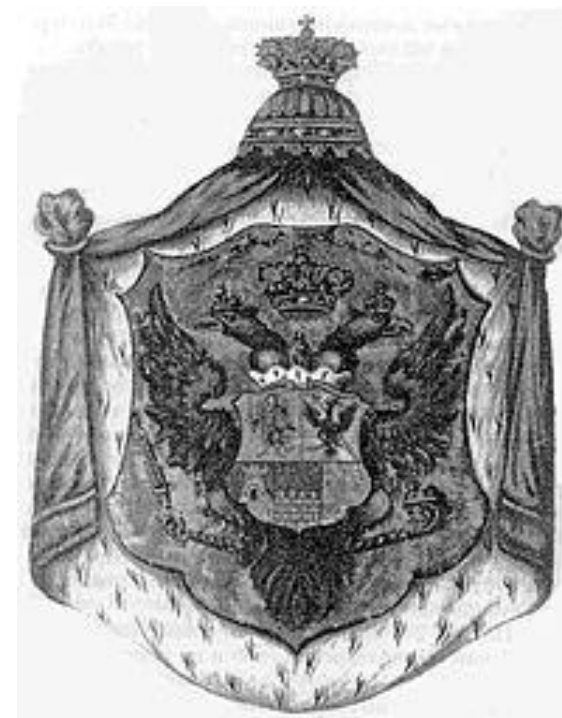
Характерними рисами цього процесу були:

- **обмеження влади гетьмана та контроль за нею** (гетьманську резиденцію перенесли з Батурина до Глухова, ближче до російського кордону, біля особи гетьмана перебував російський резидент-наглядач);
- **економічні утиски** (значну частину українських товарів – прядиво, шкіру, сало, олію та ін. – дозволялося вивозити лише до російських портів, водночас певні товари заборонялося ввозити до України, їх змушували купувати на російських фабриках).
- **експлуатація демографічного потенціалу**: використання козацтва у військових походах Росії та на важких будівельних роботах.
- **культурні обмеження** (1720 р. сенатським указом проголошувалося: в Україні «книг ніяких, окрім церковних давніх видань, не друкувати», а у тих, які друкуються, «щоб ніякої різниці і осібною наріччя не було»);
- **зміни в адміністративно-територіальному устрої Лівобережної та Слобідської України** (з 1708 р. введено поділ на губернії).

ПЕРША МАЛОРОСІЙСЬКА КОЛЕГІЯ

1722 – 1727 рр.

- У відповідності з указом Петра I від 16 травня 1722 р. була створена **ПЕРША МАЛОРОСІЙСЬКА КОЛЕГІЯ**.
- На чолі з **ВЕЛЬЯМІНОВИМ-ЗЕРНОВИМ**.
- Штат колегії призначався з шести російських офіцерів та прокурора.
- Її безпосередні функції – КОНТРОЛЮЮЧІ.

П. ПОЛУБОТОК

Дещо змінила ситуацію поява на політичному горизонті наказного гетьмана П. ПОЛУБОТКА (1722 – 1723), людини енергійної, палкого оборонця української автономії.

Намагаючись нейтралізувати руйнівні дії Малоросійської колегії, він проводить **судову реформу** .

Полуботок рішуче виступив проти втручання Малоросійської колегії у внутрішні справи Гетьманщини.

«Дванадцять пунктів»

Проте колегія не бажала відігравати скромну роль апеляційної інстанції, вона претендувала не тільки на контроль за владою, а й на саму політичну владу.

Вельямінов 31 березня 1723 року подав Петру I «Дванадцять пунктів», у яких обґрунтовував необхідність зміни державного устрою України та збільшення прибутків Російської держави за рахунок українських платників податків.

Гетьмана П. Полуботка Вельямінов звинувачував у протидіях реформам.

Сенатським указом від 16 квітня 1723 р. Малоросійська колегія була перетворена з контролюючої на владну адміністративну структуру.

«КОЛОМАЦЬКІ ЧОЛОБИТНІ»

Діяльність Полуботка розгнівила Петра I. Він викликав до Петербурга його та інших опозиційних до російської влади старшин.

Після того як Полуботок поїхав до Петербурга, боротьбу за відновлення гетьманства в Україні очолив миргородський полковник Данило Апостол.

У серпні 1723 р. у козацькому таборі на р. Коломак Апостол зі старшиною склали дві чолобитні на ім'я і царя – так звані «КОЛОМАЦЬКІ ЧОЛОБИТНІ». У них вимагалось обрати гетьмана, а також скасувати податки, які запровадила Малоросійська колегія. Під цими документами підписалися представники усіх полків Гетьманщини.

Коли у листопаді Петру I передали Коломацькі чолобитні, він наказав кинути до Петропавлівської фортеці 16 українських старшин, які перебували в Петербурзі, у тому числі П. Полуботка, С. Савича, І. Чарниша, Г. Грабянку, М. Ханенка. У грудні 1724 р. за ґратами помер П. Полуботок.

МАЛОРОСІЙСЬКА КОЛЕГІЯ

Після розгрому опозиції верховним органом влади в Україні стала **МАЛОРОСІЙСЬКА КОЛЕГІЯ**.

Генеральна Військова канцелярія була перетворена в дорадчий орган, її розпорядження набували сили тільки після візування в Малоросійській колегії.

Тільки після смерті Петра I у січні 1725 р. почався курс на лібералізацію державних і суспільних порядків у державі. Він торкнувся і України.

ДАНИЛО АПОСТОЛ 1727 – 1734

- Зміна політичного курсу Росії щодо України зумовлювалася кількома чинниками, у тому числі **ЗАГРОЗОЮ ВІЙНИ З ТУРЕЧЧИНОЮ**, незадоволенням серед українських верхів, а також прагненням Меншикова та інших російських можновладців позбутися оподаткування своїх українських маєтностей.
- У 1727 році було ліквідовано Малоросійську колегію, і Україна знову отримала дозвіл обрати нового гетьмана. Ним став **миргородський полковник ДАНИЛО АПОСТОЛ (1727 – 1734)**.

РІШИТЕЛЬНІ ПУНКТИ

У 1728 р. (серпень) в день коронації Петра II новий гетьман подав петицію про повернення Україні колишніх прав та вольностей згідно з угодою 1654 р.

Натомість одержав «РІШИТЕЛЬНІ ПУНКТИ» (у ФОРМІ НАКАЗУ від імені царя до українського гетьмана), відповідно до яких

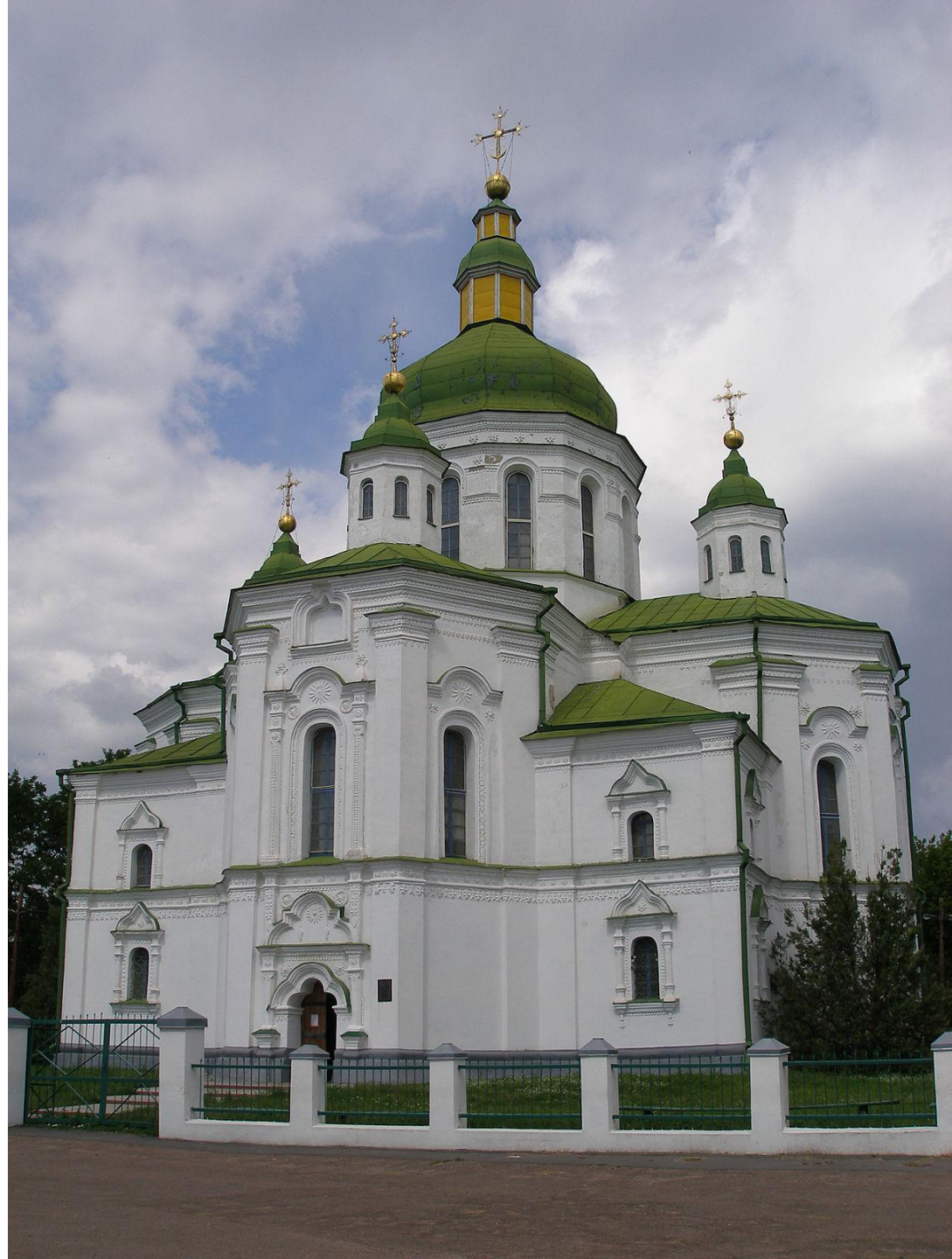
- гетьман не мав права вести дипломатичні переговори;
- генеральну старшину та полковників затверджував цар;
- російські представники були введені до Генерального суду;
- для контролю за гетьманськими фінансами вводилися посади не одного, а зразу двох підскарбіїв – росіянина та українця;
- мито за товари, які ввозилися до України, мало йти у царську казну та ін.;
- у військовому відношенні гетьман став підпорядковуватися вищому російському командуванню.

РЕФОРМИ ДАНИЛА АПОСТОЛА

ФІНАНСИ: встановив точний бюджет,
способи наповнення державної
скарбниці.

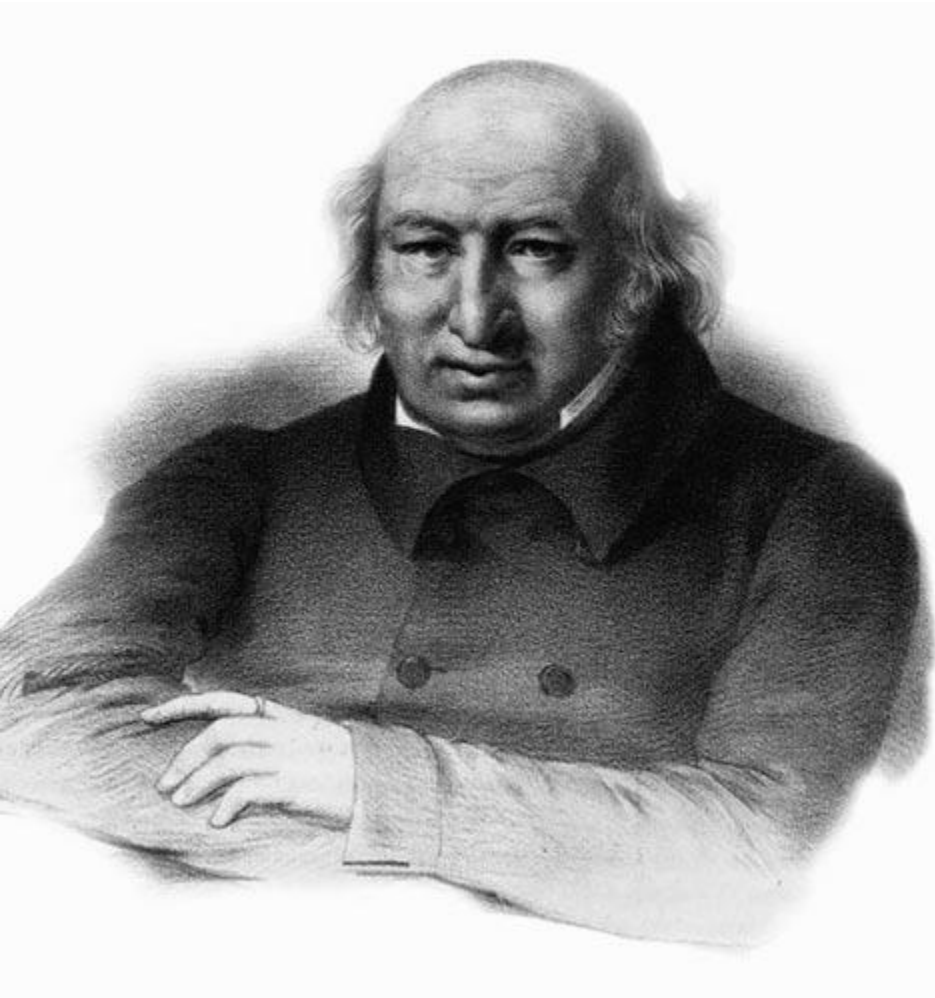
ЗЕМЕЛЬНА сфера: 1729 – 1731 – провів
генеральне слідство про маєтності (в
державне користування повернуто
чимало земель).

СУДОВА сфера: реформування судів,
робота над зведенням до одного
збірника законів, що використовувалися
в українському судочинстві «Права, за
якими судиться малоросійський
народ».

«ПРАВЛІННЯ ГЕТЬМАНСЬКОГО УРЯДУ»

1734 – 1750

Після смерті Д. Апостола в Петербурзі було прийнято ухвалу: **нового гетьмана не обирати**, а всю повноту влади передати тимчасовому державному органу.

«ПРАВЛІННЯ ГЕТЬМАНСЬКОГО УРЯДУ» (1734 – 1750). До нього входило шість осіб: троє росіян та троє українців.

На чолі правління став князь О. ШАХОВСЬКИЙ.

В своїй діяльності Правління гетьманського уряду повинно було керуватися **«Рішительними пунктами» Д. Апостола.**

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІІ СТ.

Після зруйнування, за наказом Петра I, Чортомлицької січі (травень 1709 р.), частина запорожців відійшла на південь і заснувала **Січ** на річці **КАМ'ЯНКА** (**1709 р.**).

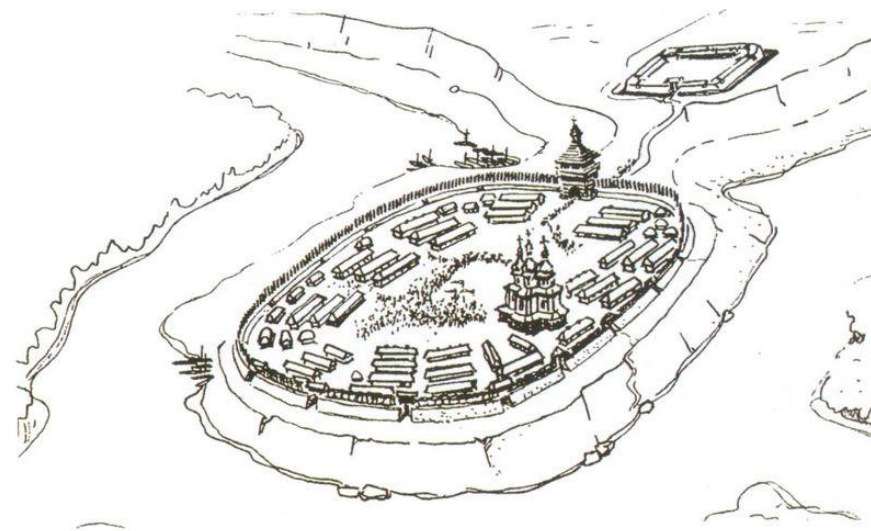
В **1711 р.** з дозволу кримського хана частина козаків отаборилася в урочищі **ОЛЕШКИ** біля Дніпра на території, в той час підвладній **Кримському ханству**.

Політичне становище козаків в нових умовах існування було надзвичайно складним. Хан не дозволяв їм будувати укріплення й мати артилерію, зобов'язував вносити непомірну данину до ханської скарбниці, виконувати тяжкі земельні роботи на Перекопі та в інших місцях.

Заснування Нової Січі

У 1714 р. січовики звернулися до царського уряду з проханням дозволити їм повернутися на Лівобережну Україну.

Лише 31 серпня 1733 р. у зв'язку з назріванням війни проти Туреччини та необхідністю поповнення військових сил країни царською грамотою було офіційно дозволено запорожцям заснувати НОВУ СІЧ на Підпільній.

НОВА (ПІДПІЛЬНЕНСЬКА) СІЧ

Історія НОВОЇ (ПІДПІЛЬНЕНСЬКОЇ) СІЧІ обіймає період в 41 рік (1734 – 1775 рр.).

Запорожці прийняли царське підданство.

Запорозька територія називалася Вольностями Війська Запорозького.

Запорожці зберегли свій традиційний устрій. Нова Січ поділялася на 38 КУРЕНІВ. Як і раніше, її очолював кошовий отаман, діяла отаманія, скликалися козацькі ради.

Адміністративний поділ

Адміністративний поділ земель Запорозжя на паланки. Запорозькі Вольності поділялися на адміністративно-територіальні ОКРУГИ – ПАЛАНКИ (8).

У межах паланки тамтешня старшина мала адміністративну, військову і судову владу. Вона відала містечками і слободами, в яких мешкали селяни.

Розвиток культури і освіти

Література:

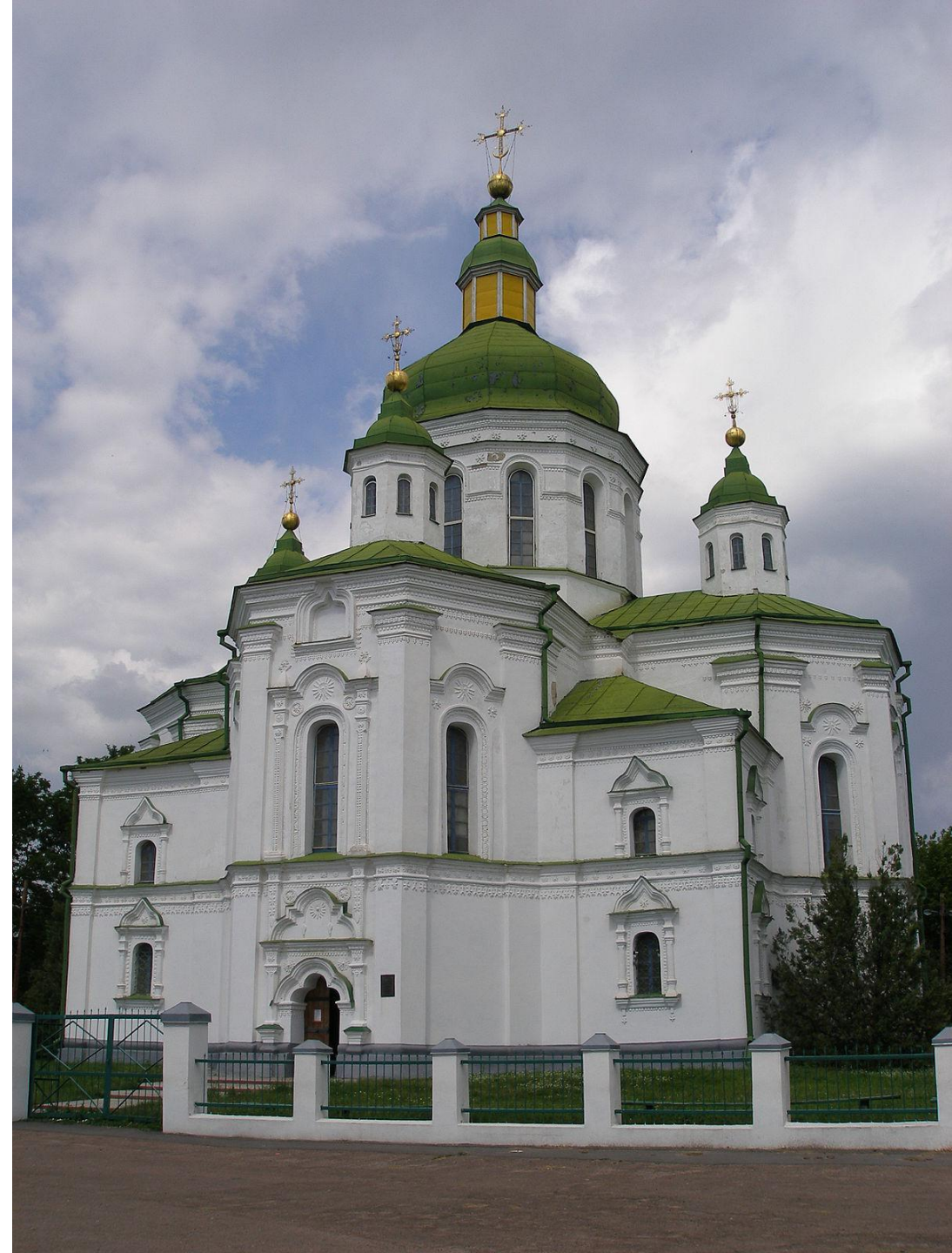
- Ф. Прокопович – «Володимир»
- Данило Туптал «Четьї-Мінеї»

Полемічна література:

- Л. Баранович – «Нова міра старої віри»
- Й. Галятовський «Ключ до розуміння»
- І. Гізель – «Правдива віра»

Архітектура

Преображенська церква у
Великих Сорочинцях

Козацькі літописи:

- «Літопис Самовидця» – Роман Ракушка – Романовський
- «Хроніка з літописців стародавніх» – Ф. Сафонович
- «Синопис» – «П. Кохановський»
- Видатні козацькі літописці: Самійло Величко, Григорій Граб`янка

Образотворче МИСТЕЦТВО

Ікона
« Вознесіння Христове »
Й. Кондзелевич

Образотворче МИСТЕЦТВО

Ікона «Архангел Михаїл»

Іван Руткович

Образотворче мистецтво

Гравюра
« Іван Мазепа серед своїх
добрих справ».
І. Мигура
1706 р.

ТЕСТИ!!!

